

Nr 126.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera; given Stockholms slott den 10 februari 1939.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. G. Westman.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 99)
om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera.

Häri genom förordnas, att 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Har Konungen — — — överensstämmelse därmed.

Har Konungen — — — nämnda gräns.

Faller på ena sidan om fastställd gräns mark, som utgör samfällighet för flera fastigheter, må fastighets andel i samfälligheten ej för sig genom delning enligt denna lag avskiljas från fastighetens på motsatta sidan om gränsen belägna mark, såvida icke andelen blir i laga ordning utbruten. Samfälligheten i dess helhet må såsom en fastighet avskiljas endast såframt all den till fastigheterna hörande mark, vilken faller på samma sida om gränsen som samfälligheten, är samfälld.

Med fastighet — — — i fastighetsregister.

7 §.

Förrättningsmannen äger — — — minsta kostnaden.

Har fastighet delats genom sämjedelning, som kommit till stånd före den 1 januari 1928, skall, därest icke samtliga delägare förklara sig nöjda med sämjedelningen och därom upprätta förening, föreläggande meddelas delägare, som önskar jämlikt 1 kap. 8 § lagen om delning av jord å landet erhålla skifte å fastigheten, att senast inom sex månader söka dylikt skifte; och vile emellertid frågan om delning av fastigheten. Sökes ej skifte inom sålunda utsatt tid eller meddelas icke tillstånd därtill eller fullföljes icke sökt skifte, skall frågan om skifte anses vara förfallen. Kommer efter ty nu sagts laga skifte ej till stånd, skall varje vid sämjedelningen utlagd ägolott vid förrättningen behandlas såsom en fastighet; och skall, sedan förrättningen fastställts, sämjedelningen hava samma verkan som fastställt laga skifte. Förrättningsmannen skall i enlighet med föreskrifter, som lantmästeristyrelsen utfärdar, utmärka sämjedelningen å karta samt med iakttagande i tillämpliga delar av vad om hävdeförteckning vid laga skifte är stadgat upprätta beskrivning över den sämjedelade fastighetens samtliga ägor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 januari 1939.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga angående *ändring av gällande bestämmelser om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m. m.*

Föredraganden anför:

»I lagen den 25 april 1930 om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera — i det följande benämnd 1930 års lag — ha meddelats bestämmelser angående delning av fastigheter, som äro belägna inom olika administrativa områden. I skrivelser den 14 maj 1935 och den 24 juli 1936 har lantmäteristyrelsen väckt förslag om vissa ändringar i sagda lag ävensom behandlat vissa därmed sammanhängande frågor, varefter inom justitiedepartementet upprättats en promemoria i ämnet jämte författningsutkast. Sedan yttranden inhämtats från ett flertal myndigheter samt de i promemorian behandlade frågorna därpå varit föremål för ytterligare överväganden inom justitiedepartementet, anhåller jag att få upptaga desamma till behandling.

Lantmäteristyrelsens förslag.

Enligt 1 § första och andra styckena i 1930 års lag skall *dels*, då Konungen förordnat om ändring av området för stad, köping, som utgör egen kommun, eller socken eller meddelat beslut angående sträckningen av gräns för förvaltningsområde som nu sagts, och fastighet skäres av den nya gränsen, *dels ock*, då Konungen förordnat att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras för samhälle å landet, och fastighet redan förut skäres av gränsen för samhället, delning av fastigheten verkställas. Därest i fall som nyss nämnts av en fastighet kommer att på ena sidan om gränsen falla allenast dess andel med andra fastigheter i samfälld mark, skall dock jämlikt tredje stycket i samma paragraf delning av fastigheten ej äga rum, såvida icke dess andel i samfälligheten blir i laga ordning utbruten. Med fastighet förstås i lagen vad som enligt gällande bestämmelser skall såsom särskild fastighet redovisas i fastighetsregister.

Delning av fastighet enligt lagen verkställes av därtill förordnad lantmätare genom avstyckning. Om icke särskilda förhållanden annat föranleda, bör enligt 7 § första stycket den fastighetsdel avstyckas, vars ägovidd är minst eller vars avstyckande förorsakar den minsta kostnaden. Har fastighet som beröres av indelningsändring delats genom sämjedelning före den 1 januari 1928, skall jämlikt 7 § andra stycket särskilt för sig avstyckas envar vid sämjedelningen utlagd lott eller del därav.

1930 års lag trädde i kraft den 1 juli 1930. Därest dessförinnan meddelats beslut om indelningsändring eller om sträckningen av gräns för förvaltningsområde eller utfärdats föreskrift, att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras för samhälle å landet, skall enligt andra stycket i övergångsbestämmelserna vad i lagen stadgas äga tillämpning allenast i den mån Konungen förordnar. Meddelas icke sådant förordnande, skall som regel i stället verkställas mantalssättning enligt kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning.

I sin skrivelse den 14 maj 1935 har lantmäteristyrelsen föreslagit ändring av 1 och 7 §§ i 1930 års lag.

I fråga om 1 § i 1930 års lag avsåg lantmäteristyrelsens förslag nyssnämnda stadgande i 1 § tredje stycket, enligt vilket — därest av viss fastighet på ena sidan om fastställd gräns faller allenast dess andel med andra fastigheter i samfällad mark — delning av fastigheten ej skall äga rum, såvida icke dess andel i samfälligheten blir i laga ordning utbruten.

I det till *lagrådet* år 1929 remitterade förslaget till lag i ämnet saknades motsvarighet till nämnda stadgande. Enligt detta förslag skulle sålunda även i det fall, att på ena sidan om gränsen för förvaltningsområde fölle allenast fastighetens andel i samfällad mark, ske delning av fastigheten sålunda, att berörda andel för sig eller tillsammans med andelar för andra fastigheter avskildes till särskild fastighet. En sådan anordning ansåg *lagrådet* icke lämplig och anförde härom bland annat, att det icke förefölle naturligt att såsom avstyckad fastighet betrakta något, som icke bestode av visst, till gränserna bestämt jordområde. Tillskapande av dylika fastigheter skulle emellertid vid bifall till förslaget komma att ske i stor utsträckning. Ofta förekomme, att ett gemensamt undantag hörde till ett stort antal fastigheter. Visserligen skulle icke för envar av de fastigheter, som låge på motsatta sidan om gränsen, bildas en särskild fastighet, bestående av dess ideella andel i undantaget, utan samtligas andelar skulle avstyckas till en fastighet, i vilken envar av huvudfastigheternas ägare skulle hava del, motsvarande fastighetens ideella andel i undantaget. Denna andel skulle emellertid icke vidare medfölja huvudfastigheten såsom adpertinens, och ehuru det ekonomiska sambandet mellan huvudfastigheten och andelen i undantaget väl i regel icke komme att bliva upplöst, skulle vid transaktioner beträffande den ekonomiska enheten städse behöva iakttagas, att två kameralt och rättsligt skilda fastigheter funnes. Detta

skulle säkerligen ofta förbises, vilket komme att medföra oreda och osäkerhet. Nu antydda praktiska olägenheter syntes vara av sådan betydelse, att ett avsteg från det principiellt riktigare förfaringsättet vore motiverat. De borde dock endast leda till ett temporärt inställande av fastighetsdelningen. Skulle en andel i undantaget bliva lagligen utbruten och sålunda erhålla visst område å marken, borde däremot den ifrågavarande gränsens tillkomst föranleda enhetens uppdelande i överensstämmelse med gränsen.

På grund av vad lagrådet sålunda anfört infördes i lagen ifrågavarande stadgande i 1 § tredje stycket.

Lantmäteristyrelsen har nu förklarat, att styrelsen icke ville bestrida, att de skäl som lagrådet anfört vore bärande och att det särskilt för fastighetsregistreringen och fastighetsbokföringen inneburit en stor fördel att ifrågavarande slag av fastigheter, bestående allenast av andelar för viss eller vissa fastigheter i samfällad mark och gemenligen kallade 'luftfastigheter', icke vidare kunde uppkomma. Emellertid borde enligt styrelsens mening å andra sidan ej förbises att även den nuvarande ordningen medförde ej oväsentliga praktiska olägenheter, särskilt i städer och samhällen där samfällad mark ofta berördes av avstyckningar och tomtindelningar. Där sisberörda olägenheter övervägde olägenheter av det slag som av lagrådet anförts såsom skäl för införandet i lagen av stadgandet i 1 § tredje stycket, borde delning komma till stånd. Så vore enligt styrelsens förmenande alltid förhållandet i det icke sällan förekommande fall, då den samfällda marken låge på ena sidan om den administrativa gränsen och all den utbrutna marken till de fastigheter som hade del i samfälligheten på andra sidan om gränsen. Då i detta fall samfällighetens avstyckning icke skulle föranleda uppkomsten av någon 'luftfastighet', bortföle tydligen det huvudsakliga skälet för bibehållande av samhörigheten mellan samfälligheten och fastigheternas utbrutna ägor. På grund av vad sålunda anförts hemställde styrelsen om sådan ändring i 1 § tredje stycket, att fastighetsdelning skulle få verkställas i de av styrelsen omförmälda fallen.

Beträffande 7 § i 1930 års lag har lantmäteristyrelsen föreslagit vissa bestämmelser om upprättande av karta över sådan sämjedelad fastighet, som omförmäles i andra stycket av lagrummet.

Såsom förut nämnts skall enligt första stycket i 7 § vid den delning genom avstyckning, som enligt lagrummet skall ske, iakttagas, att den del bör avstyckas, vars ägovidd är minst eller vars avstyckande förorsakar den minsta kostnaden. Har fastighet delats genom sämjedelning, som kommit till stånd före den 1 januari 1928, skall enligt andra stycket i paragrafen särskilt för sig avstyckas envar vid sämjedelningen utlagd lott eller del därav. Därest icke samtliga delägare förklara sig nöjda med sämjedelningen och därom upprätta förening, skall föreläggande meddelas delägare, som önskar jämlikt 1 kap. 8 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet erhålla skifte å fastigheten, att senast inom sex månader söka dylikt skifte. Under tiden skall frågan om delning av fastigheten enligt 1930 års lag vila. Sökes ej skifte

inom sålunda utsatt tid eller meddelas icke tillstånd därtill eller fullföljes icke sökt skifte, skall frågan om skifte anses vara förfallen.

Beträffande innebörden av andra stycket i paragrafen må erinras, att enligt jorddelningslagen sämjedelad jord är i huvudsak likställd med oskiftad jord. Sämjedelning har dock tillerkänts vissa rättsverkningar, särskilt beträffande delningsgrund och likvider, varjämte avstyckning i viss omfattning medgivits från fastighet som utbrutits genom sämjedelning. Större betydelse tillkommer sämjedelning enligt lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad. Vid den indelning av stadsägoområdet i särskilda stadsägor, som sker i samband med upprättande av fastighetsregister för stad, anses sålunda varje sämjedelningslott såsom stadsäga. Sämjevis verkställda delningar bliva härigenom legaliserade. Härav har ansetts följa, att i sådana fall, då sämjedelad jordregisterfastighet delvis införlivas med stad eller annat fastighetsregistersamhälle, skulle sämjedelningen bliva legaliserad såvitt angår den inom staden eller samhället belägna delen av fastigheten. Detta förhållande uppmärksammades i samband med tillkomsten av 1930 års lag.

I det förslag till lag i ämnet, som remitterades till lagrådet, innehöll 7 § andra stycket ej annat stadgande än att, om fastighet delats genom sämjedelning, som kommit till stånd före den 1 januari 1928, vad som frånskildes envar av de vid sämjedelningen utlagda lotterna skulle särskilt för sig avstyckas.

Samtidigt föreslogs ett tillägg till 1 kap. 3 § jorddelningslagen av huvudsakligt innehåll att, därest genom indelningsändring delar av samma skifteslag hänförs till olika förvaltningsområden, skulle vad som av skifteslaget låge på vardera sidan om gränsen utgöra skifteslag för sig. Detta förslag har ock sedermera den 25 april 1930 (nr 101) upphöjts till lag.

Lagrådet uttalade i avgivet utlåtande över förslagen bland annat:

Det vore icke klart vilken innebörd det föreslagna stadgandet i 7 § andra stycket lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m. m., jämfört med den föreslagna nya bestämmelsen i 1 kap. 3 § jorddelningslagen, skulle anses äga. Sistnämnda bestämmelse innebure, såvitt anginge sämjedelad fastighet, i och för sig endast att den mark till sådan fastighet, som låge på ena sidan om den administrativa gränsen, icke finge skiftas samman med marken på andra sidan gränsen. Man frågade sig nu, om och i vilken mån det vore avsett att genom förstnämnda stadgande skulle ske inskränkning i den delägarna i den ursprungliga fastigheten tillkommande rätten att få densamma jämlikt 1 kap. 8 § jorddelningslagen lagligen skiftad. I följd av indelningsändring, som berörde sämjedelad fastighet, syntes sämjedelningen bliva så att säga legaliserad med avseende å såväl avstyckade delar som andra delar, såvitt de fölle inom stad eller fastighetsregistersamhälle. Vad i fråga om övriga delar av den ursprungliga fastigheten skulle gälla i nu omhandlade avseende, därom uttalade sig motiven icke. Teoretiskt sett måste väl ägare av dessa delar anses bibehålla vid sin rätt att få sina ideella andelar i den ursprungliga fastigheten utbrutna genom skifte; men då detta skifte icke kunde få omfatta nämnda avstyckade delar eller delar, som kommit att ligga inom stad eller fastighetsregistersamhälle, och skifte, därest båda förvaltningsområdena tillhörde landet, måste

verkställas särskilt inom vart och ett av dessa, syntes i praktiken dylika skiften näppeligen kunna komma till stånd. Efter vilka regler man vid ett sådant skifte skulle förfara, måste också ofta bliva svårt att avgöra, där icke innehavet skulle utgöra delningsgrund. — Då man sålunda kunde utgå från att i allmänhet varje förefintlig sämjedelning inom fastighet, som skures av nytillkommen administrativ gräns, bleve genom indelningsändringen praktiskt sett fastslagen, och detta utan att delägarna i gengäld vunne den trygghet i innehavet, som en lagligen fastställd delning medförde, måste man ställa sig betänksam till förslaget i förevarande del. Ur jordredovisnings-synpunkt måste det också anses mindre egentligt att på antytt sätt fastläsa en privat jorddelning och sålunda i realiteten tillskapa bestående fastigheter, som, såvitt de låge på landet, icke komme till synes i fastighetsregistret.

Lagrådet ansåg att i förslaget borde tydligt komma till uttryck att icke blott de delar av sämjedelningslotter utan även de hela lotter, som fölle på ena sidan om den administrativa gränsen, skulle avskiljas från fastigheten genom avstyckning. Vidare ansåg lagrådet att för bättre tillvaratagande av delägarnas rätt det borde medgivas delägare att, innan avstyckning verkställades, söka skifte å fastigheten och sålunda få sina andelar lagligen utbrutna. I sådant syfte kunde lämpligen stadgas att, därest icke samtliga delägarna vid första förrättningssammanträdet förklarade sig nöjda med sämjedelningen och därom upprättade förening, förrättningen skulle förklaras vilande med föreläggande för delägare, som önskade jämlikt 1 kap. 8 § jorddelningslagen erhålla skifte å hela den ursprungliga fastigheten, att senast inom viss tid, exempelvis sex månader, söka dylikt skifte. Söktes ej skifte inom den utsatta tiden eller meddelades icke tillstånd därtill eller fullföljdes icke ett sökt skifte, skulle delningsförrättningen fortsättas och därvid förslagets regler beträffande sämjedelad fastighet komma i tillämpning. Om däremot skifte bleve sökt och fullföljt, skulle först efter dess avslutande delningsförrättningen fullföljas, därvid naturligtvis de lagligen utbrutna delarna skulle vara att behandla såsom särskilda fastigheter i förevarande lags mening.

Med anledning av lagrådets hemställan anförde *föredragande departementschefen*, statsrådet Bissmark, att i enlighet därmed i 7 § upptagits ett stadgande av innehåll, att, därest icke samtliga delägare förklarade sig nöjda med sämjedelningen och upprättade förening därom, tillfälle skulle beredas delägarna att söka skifte å hela den ursprungliga fastigheten. Departementschefen uttalade vidare att med anledning av lagrådets utlåtande i fråga om 7 § vidtagits vissa ändringar av huvudsakligen redaktionell art.

Förenämnda 7 § erhöll därefter i propositionen till riksdagen den lydelse gällande lag utvisar.

Lantmäteristyrelsen har i förevarande avseende anført bland annat:

Uppenbart vore att enligt grunderna för § 7 mom. 2 jordregisterförordningen en sämjedelning, som genom 'legalisering' erhållit samma orubblighet som laga skifte, borde föranleda fastighetens uppdelning i nya registernummer. Att dylik sämjedelning registrerades i jordregistret syntes även vara nödvändigt med hänsyn till dels stadgandena i 13 kap. 11—14 §§ jord-

delningslagen om ägolotters utläggande i anslutning till redovisningen i jordregistret och dels den i 1 § fjärde stycket av 1930 års lag givna definitionen på fastighet.

Styrelsen ansåge det väl icke uteslutet, att den skulle kunna med stöd av § 34 första stycket jordregisterförordningen meddela föreskrift om att beträffande legaliserad sämjedelning stadgandena i § 7 mom. 2 jordregisterförordningen skulle äga motsvarande tillämpning, men därmed vore saken icke på tillfredsställande sätt ordnad, enär erforderligt material till grund för registreringen saknades. Det syntes vara en rimlig begäran att då genom statligt ingripande legalisering av sämjedelning så gott som framtvungades, det allmänna också åtog sig kostnaderna för åstadkommande av karta och beskrivning över delningen, utvisande huru denna i sin helhet verkställdes, så att man för framtiden kunde veta, vad som legaliserats, och kunde registrera delningen i jordregistret. Det allmännas plikt att vid fastighetsdelning enligt 1930 års lag ordna fastighetsförhållandena utan kostnad för jordägarna hade också principiellt fastslagits genom stadgandet i lagens 23 §, att kostnad för förrättning enligt nämnda lag eller för gränsbestämning i samband med sådan förrättning icke finge åläggas fastighetens ägare eller innehavare. Beträffande den sida av gränsen, där avstyckning skedde, hade lagstiftaren till och med gått så långt i välvilja mot jordägarna, att karta över varje vid förrättningen avstyckat område skulle kostnadsfritt tillställas vederbörande jordägare. Det framstode därför så mycket oegentligare att på motsatta sidan inga åtgärder vidtoges för rättssäkerhetens betryggande. Särskilt kunde framhållas svårigheten att framdeles, exempelvis vid nytt skifte å fastigheten eller vid skifte å en sämjedelningslott, kunna utröna rätta sträckningen av de genom sämjedelningen tillkomna gränserna. Respekten hos jordägarna för gränser, som tillkommit endast genom sämjedelning, vore icke stor, och det förekomme ej sällan att sådana efter överenskommelse ändrades. Att legaliseringen i och för sig skulle åstadkomma större respekt för gränserna syntes knappast kunna förväntas. Förrättningsmännen komme alltså att befinna sig i den situationen att de skulle fatta beslut om hävdeförteckning och innehavet såsom delningsgrund eller om sträckningen av legaliserad sämjedelningsgräns utan någon möjlighet att kunna konstatera, att hävden på marken verkligen överensstämde med den legaliserade sämjedelningen. Och i det fallet att genom sådan delning tillkommen gräns försvunnit på marken bleve det nära nog omöjligt att vinna kännedom om huru delningen varit verkställd. Saken vore så mycket betänkligare som sämjedelningar mer eller mindre talrikt förekomme i nära nog alla delar av landet.

Styrelsen har vidare framhållit att i det specialfall, då fråga vore om avskiljande av mark som inginge i stad eller fastighetsregistersamhälle, visserligen skulle kunna åstadkommas för jordregistreringen erforderligt material genom att avstycka den del av fastigheten, som fölle utom samhället, men att här mötte vissa svårigheter. Det vanligaste förhållandet vore nämligen att sistberörda del av jordregisterfastigheten vore ojämförligt mycket större och därför dyrbarare att avstycka än den inom samhället fallande delen. Med hänsyn till stadgandet i 7 § första stycket i 1930 års lag skulle därför det antydda förfarandet endast undantagsvis kunna användas. Styrelsen har ytterligare anfört:

Det principiellt riktiga vore att, sedan sämjedelning blivit legaliserad, de genom delningen tillkomna gränserna bleve på marken utmärkta och säkerställda i likhet med skifteslinjer, att karta och beskrivning upprättades över

hela jordregisterfastigheten utvisande huru delningen verkställdes, att med ledning därav delningen registrerades i jordregistret, samt att därefter delningsåtgärderna enligt 1930 års lag hänförde sig till de genom delningen uppkomna nya jordregisterfastigheterna. Om en sådan ordning tillämpades, skulle icke behöva förekomma en så principiellt oriktig åtgärd som att, vilket nu föreskrevs i 7 § andra stycket, hel sämjedelningslott avstyckades, oaktat lotten redan vore genom den legaliserade sämjedelningen lagligen utbruten. Det oegentliga i en dylik ordning framträdde bland annat däri att dylik fastighet, ehuru den avstyckades, måste bibehållas vid såväl sitt skattetal som andel i eventuella samfälligheter på ömse sidor om gränsen. Att förvandla en hel hemmansdel till en lägenhet låte sig icke göra utan äventyrande av enskild rätt. Till belysande därav ville styrelsen påpeka de konsekvenser med avseende å ansvaret för inteckning i jordregisterfastigheten som avstyckning av hel sämjedelningslott medförde. Före avstyckningen vore sämjedelningslotten med de andra sämjedelningslotterna primärt ansvarig för inteckningen, men genom avstyckningen syntes ansvarigheten bli förvandlad till allenast subsidiär på grund av stadgandet i 37 § 5 mom. inteckningsförordningen.

Ett förfarande i sträng anslutning till antydda, principiellt riktiga linje skulle emellertid bli både omständligt och dyrbart. Styrelsen hade därför funnit sig böra avstå från krav på sämjedelningslinjernas utmärkande och säkerställande samt i fråga om karta och beskrivning föreslå ett förenklat förfarande, varigenom med mindre kostnad rättssäkerheten skulle kunna något så när tryggas. Enligt lagens 1 § sista stycket förstodes i lagen med fastighet 'vad som enligt gällande bestämmelser skall såsom särskild fastighet redovisas i fastighetsregister'. Då, såsom förut antytts, styrelsen ansåge sig kunna med stöd av § 34 jordregisterförordningen meddela föreskrift om att beträffande legaliserad sämjedelning stadgandena i § 7 mom. 2 samma förordning skulle äga motsvarande tillämpning, skulle man alltså, sedan sådan föreskrift meddelats, kunna räkna med, att genom dylik sämjedelning utbruten lott vore att anse såsom fastighet i lagens mening. Det för sämjedelningens registrering nödvändiga materialet skulle lämpligen kunna åstadkommas i samband med delningsförrättningen enligt 1930 års lag. Vad anginge karta över del av sämjedelningslott, som skulle avstyckas, vore stadgandena i lagens 8 § och 1920 års mättningsförordning därå tillämpliga. Beträffande avstyckat område, som skulle redovisas i jordregistret, skulle sålunda å kartan utmärkas bland annat gränserna mellan sådana i området ingående ägoslag, som redovisades i nämnda register. Skulle en så noggrann och detaljerad karta upprättas även över såväl hela sämjedelningslotter som efter avstyckning återstående delar av dylika lotter, bleve emellertid kostnaderna för kartans åstadkommande ofta högst avsevärda. Det vore med hänsyn härtill angeläget att sätta fordringarna så lågt som möjligt utan att ändamålet förfelades. Styrelsen ansåge för sin del att det för ifrågavarande ändamål skulle kunna räcka med en karta av ungefär samma typ som registerkarta till fastighetsregister för stad; dock skulle något inläggande av gränser mera på fri hand (7 kap. 6 § andra stycket sista punkten fastighetsbildningslagen) ej få förekomma. Kartan skulle upptaga allenast vad som funnes nödigt för att tydligt utmärka läget och gränserna för de särskilda sämjedelningslotternas ägoområden jämte den mark som undantagits för gemensamt behov eller eljest lämnats odelad. För kartans åstadkommande skulle i första hand användas äldre tillgängligt kartmaterial, och oundgängliga kompletteringsmätningar skulle få verkställas på sätt i varje fall prövades lämpligt. Det skulle alltså vara tillåtet att för berörda ändamål använda karta, som icke uppfyllde de i 1920 års mättningsförord-

ning stadgade noggrannhetsbestämmelser. Att meddela erforderliga närmare bestämmelser rörande upprättande av dylik karta syntes böra överlämnas åt lantmäteristyrelsen. I beskrivningen över sämjedelningen skulle med hänvisning till såväl sistberörda karta som den för fastighetsdelningen upprättade kartan lämnas uppgift om arealen — utan fördelning i olika ägoslag — av dels de ägområden, som på grund av sämjedelningen hävdades till varje vid delningen utlagd lott, och dels de områden, som vore samfällda för alla lotterna eller vissa av dem. I fråga om dylik beskrivning, vilken vore närmast jämförbar med sådan hävdeförteckning, som enligt 12 kap. 1 § jorddelningslagen skulle upprättas vid laga skifte, syntes böra meddelas flertalet av de bestämmelser vilka enligt sagda lagrum gällde i fråga om hävdeförteckning. Sålunda syntes lämpligen böra gälla att om det ej kunde utredas, vilken delägare enligt sämjedelningen hävdade viss äga, skulle förfaras efter vad i 3 kap. 12 § jorddelningslagen vore stadgat. I beskrivningen skulle angivas jämväl servitut, varom upplysning vunnits. Delägarna skulle tillhandahålla lantmätaren tillgängliga handlingar och övriga uppgifter, som erfordrades för beskrivningens upprättande. Lantmätaren skulle å sammanträde föredraga beskrivningen för delägarna och föra till protokollet de anmärkningar, som framställdes mot beskrivningen. Beskrivningen borde av delägarna underskrivas. Vägrade delägare sin underskrift, skulle sådant ävensom skälet till vägran, där det uppgivits eller eljest kunnat utrönas, i protokollet anmärkas.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts hemställde styrelsen om vidtagande av vissa närmare angivna ändringar i förevarande 7 §.

I skrivelsen den 24 juli 1936 har lantmäteristyrelsen anhållit om upphävande av 1924 års kungörelse angående mantalsättning ävensom behandlat vissa därmed sammanhängande frågor.

Rörande tillkomsten av denna författning samt angående dess nuvarande tillämpningsområde må anföras följande.

Efter ikraftträdandet av lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring brukade Kungl. Maj:t vid meddelande av beslut om indelningsändringar i regel föreskriva, att avskiljandet av en del av fastighet som överflyttats från ett förvaltningsområde till annat skulle ske genom ägostyckning eller jordavsöndring. Sedermera stadgades emellertid i 7 kap. 17 § lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad, att, sedan fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser upplagts för samhälle, skulle, där så ej förut skett, fastighet eller område som inginge i samhället uteslutas ur jordeboken samt att registerföraren hade att för åtgärdens vidtagande göra anmälan hos länsstyrelsen. I anslutning härtill utfärdades den 13 juli 1917 en kungörelse (nr 446) med bestämmelser för vissa fall angående mantalsättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning och den 26 juli 1918 en ny kungörelse (nr 623), som innefattade tillägg till 1917 års kungörelse. Nämda båda kungörelser ersattes sedermera av den förutnämnda kungörelsen den 25 april 1924 i samma ämne. Enligt berörda kungörelser skulle mantalet för fastighet, som skures av administrativ gräns, fördelas mellan fastighetens delar på ömse sidor om gränsen.

Nämnda kungörelser hade enligt deras ordalydelse avseende endast å det fall att område skulle — i samband med dess överflyttning till stad eller fastighetsregistersamhälle — uteslutas ur jordeboken. Beträffande fastighetsdelningens verkställande vid övriga fall av överflyttning av mark från ett förvaltningsområde till annat sådant område saknades sålunda allmänna bestämmelser, men även i dessa fall brukade mantalssättningskungörelserna genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t göras tillämpliga. Så småningom trängde emellertid den uppfattningen igenom, att Kungl. Maj:t icke ägde att i administrativ ordning förordna om delning av fastighet i anledning av indelningsändring och att erforderliga stadganden därom borde äga civillags natur. Med anledning härav tillkom 1930 års lag.

Vid denna lags tillkomst övervägdes, huruvida lagen borde göras generellt tillämplig på fall där före dess ikraftträdande beslut om indelningsändring meddelats. I det till lagrådet remitterade förslaget upptogs emellertid i övergångsbestämmelsernas andra stycke en bestämmelse, att om före lagens ikraftträdande meddelats beslut om indelningsändring eller om sträckningen av gräns för förvaltningsområde eller föreskrift utfärdats, att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skulle föras för samhälle å landet, utan att fastställelse å fastighetsindelningen ännu meddelats, vad i lagen stadgades skulle äga tillämpning allenast i den mån Konungen så förordnade.

Detta stadgande ändrades sedermera på hemställan av lagrådet så, att Konungen tillerkändes fullt fria händer att meddela beslut om lagens tillämpning i de avsedda fallen. Såsom förut nämnts trädde lagen i kraft den 1 juli 1930.

Sådana beslut som nyss sagts ha meddelats i ett stort antal fall, även där förordnande om mantalssättning redan av länsstyrelse meddelats.

Lantmäteristyrelsen har nu hemställt att frågan om upphävande av 1924 års kungörelse måtte upptagas till prövning. Såsom skäl härför har styrelsen framhållit att mantalssättning numera, sedan jordeboken upphört att föras, vore utan betydelse ävensom att mantalssättningsförfarandet, vilket ur lantmäterisynpunkt aldrig varit tillfredsställande, syntes oförenligt med nuvarande principer för fastighetsregistreringen och fastighetsbokföringen. Lantmäteristyrelsen har därvid anfört bland annat:

Den största olägenheten med mantalssättningsförfarandet, vilken under senaste tiden skarpt framträtt i samband med uppläggandet av nya fastighetsböcker för landet, vore att vid mantalssättning ej alltid tagits hänsyn till förefintliga sämjedelningar. En nödvändig förutsättning för åvägabringande av rättelse vore i de flesta fall att fastställd mantalssättning, som berört sämjedelad jordregisterfastighet, finge annulleras. Efter den lösning frågan om sämjedelad fastighets delning till följd av ändring i rikets indelning fått genom stadgandena i 7 § andra stycket av 1930 års lag, syntes någon annan väg för frågans lösning nu knappast kunna ifrågasättas. Då fastställd mantalssättning föranlett beslut om redovisningen i jordeboken och därigenom även rörande enhetsbildningen i jordregistret samt erforderliga registreringsåtgärder i jordregister och fastighetsregister därefter vidtagits, tedde det sig självfallet såsom en ganska betänklig sak att sålunda undanröja mantals-

sättningen och ersätta den med något annat. Lantmäteristyrelsen vore emellertid icke i stånd att anvisa någon annan utväg, som vore under alla omständigheter framkomlig.

Under åberopande av vad sålunda anförts har lantmäteristyrelsen anhållit dels att 1924 års kungörelse måtte upphävas och 1930 års lag göras omedelbart tillämplig på fall, där före lagens ikraftträdande beslut meddelats om indelningsändring, dock med vissa övergångsbestämmelser för de mantalssättningsförrättningar som för närvarande vore under handläggning, dels ock att i en särskild lag måtte föreskrivas att, där sämjedelad jordregisterfastighet varit föremål för mantalssättning enligt mantalssättningskungörelserna utan att därvid hänsyn tagits till sämjedelningen, mantalssättningen finge annulleras och fastigheten i stället delas med tillämpning av 1930 års lag.

Den remitterade promemorian.

I anledning av lantmäteristyrelsens förslag har inom justitiedepartementet utarbetats en promemoria jämte utkast till lag om ändrad lydelse av 1 och 7 §§ i 1930 års lag samt utkast till kungörelse angående upphävande av gällande bestämmelser om mantalssättning i anledning av ändring i administrativ indelning m. m.

I promemorian uttalades beträffande lantmäteristyrelsens förslag om ändring av 1 § i 1930 års lag, att på sätt styrelsen hemställt delning enligt förevarande lag borde komma till stånd i det fall att för flera fastigheter *samfäll*d mark låge på ena sidan om den administrativa gräns, varom vore fråga, och all annan till fastigheterna hörande mark låge på andra sidan om gränsen. Ifrågavarande fall syntes i själva verket kunna jämföras därmed, att en odelad fastighet med flera ägare hade vissa ägor på ena sidan om gränsen och en annan äga på andra sidan om gränsen, då givetvis delning enligt gällande lag skulle äga rum. Av lantmäteristyrelsens förslag föranledd ändring i 1 § tredje stycket av 1930 års lag borde sålunda vidtagas.

Beträffande lantmäteristyrelsens förslag om ändring av 7 § i 1930 års lag anfördes i promemorian, att lantmäteristyrelsen syntes anse skedd sämjedelning i fall, som i 7 § andra stycket avsåges — om laga skifte ej komme till stånd — 'legaliserad' även i den mån den sämjedelade fastigheten ej fölle inom fastighetsregistersamhälle. Härmed syntes vara att förstå, att delningen skulle anses ha medfört samma fastighetsbildande verkan som om den ägt rum genom laga jorddelningsförrättning. Sämjedelningen borde därför enligt styrelsens uppfattning ock komma till synes i jordregistret, varjämte borde upprättas karta och beskrivning över hela den sämjedelade fastigheten.

Med anledning härav erinrades i promemorian, att av nyssnämnda lagrum väl icke otvetydigt framginge, vilken verkan som skulle följa av underlåtenhet att i där avsedda fall i samband med delningsförrättning enligt 1930 års lag söka laga skifte. Det syntes sålunda tveksamt, huruvida det varit direkt åsyftat, att sämjedelningen genom sagda delningsförrättning skulle komma att er-

hålla samma betydelse som laga jorddelning. Lagrådets yttrande gåve icke med säkerhet vid handen, att med dess hemställan om ändring av 7 § andra stycket i det till lagrådet remitterade förslaget i förevarande avseende avsetts annat än att frågan om skifte i samband med delningsförrättningen skulle vara förfallen, under det att eljest enligt vanliga regler vore att avgöra, vilken betydelse som tillkomme föregående sämjedelning av marken. Med en sådan tolkning vore ock bäst överensstämmande, att sämjedelningen icke enligt gällande lag behövde säkerställas å karta eller i beskrivning. Härjämte kunde framhållas, att den verkan av underlåtenheten att söka skifte, som lantmästeristyrelsen antagit, kunde synas i viss mån egendomlig särskilt i sådana fall, då den sämjedelade fastigheten till alldeles övertvägande del fölle på ena sidan om den administrativa gränsen och utom fastighetsregistersamhälle. Vidare kunde erinras att, därest sämjedelningen skulle anses legaliserad, den privata jorddelningen — på sätt lagrådet anfört mot det remitterade förslaget — fastlåstes, vilket obestriddigen innebure en viss avvikelse från de principer som enligt 1926 års jorddelningslag skulle iakttagas i fråga om fastighetsbildning. I detta hänseende vore dock att märka, att en sådan legalisering skulle komma att ske allenast i fråga om sämjedelningar som ägt rum före den nya jorddelningslagens ikraftträdande den 1 januari 1928. Å andra sidan vore tydligt att, såsom jämväl framginge av lagrådets uttalande i frågan, i allt fall ur praktisk synpunkt stora svårigheter mötte att, sedan fastigheten på grund av stadgandet i 1 kap. 3 § jorddelningslagen genom delningsförrättningen uppdelats i två skifteslag, erhålla laga skifte å någondera delen. Och ej sällan syntes det på grund av sådana svårigheter vara helt uteslutet att kunna mot någon delägars bestridande genomföra en dylik delning. De betänkligheter som ur principiell synpunkt möjligen kunde anföras mot en legalisering av den privata delningen borde vid sådant förhållande icke tillmätas så stor betydelse. Det syntes ock vara bäst överensstämmande med delägarnas intressen och önsknningar, att sämjedelningen bleve bestående. Av lagen syntes emellertid tydligt böra framgå, att en sådan verkan av delningsförrättningen skulle inträda, därest ej i samband med denna förrättning laga skifte komme till stånd.

I anslutning härtill har i promemorian uppmärksamrats stadgandet i 7 § andra stycket första punkten, att, om fastighet delats genom sämjedelning som kommit till stånd före den 1 januari 1928, i samband med delningsförrättning enligt 1930 års lag skulle avstyckas 'envar vid sämjedelningen utlagd lott eller del därav'. Stadgandet, som erhållit sin nuvarande lydelse med anledning av vad lagrådet anfört, syntes ej fullt klart giva vid handen att, såsom lagrådet avsett, avstyckning från fastigheten skulle ske allenast i fråga om mark på ena sidan om gränsen. Någon sådan inskränkning framginge ej direkt av stadgandets lydelse. Föreskriften hade för övrigt, såsom lantmästeristyrelsen framhållit, visat sig medföra praktiska olägenheter i vad den innebure att hel sämjedelningslott skulle avstyckas.

På grund av det anförda borde, enligt vad i promemorian uttalades, i 7 § andra stycket intagas bestämmelse att — om laga skifte ej komme till stånd

— varje vid sämjedelningen tillkommen ägolott skulle vid förrättningen behandlas såsom en fastighet. Om ett sådant stadgande meddelades, syntes nyssnämnda föreskrift i 7 § andra stycket första punkten bliva överflödig. Av den nya bestämmelsen följde nämligen att, om hel sämjedelningslott fölle på ena sidan om gränsen, den utan särskild avstyckning vore att anse såsom självständig fastighet. Fölle endast viss del av sämjedelningslott på ena sidan om gränsen, följde redan av 2 § och 7 § första stycket i lagen — jämförda med det nya stadgandet i 7 § andra stycket — att delen skulle avstyckas från den genom stadgandet legaliserade sämjedelningslotten. Vidare syntes böra angivas att, sedan delningsförrättningen fastställts, sämjedelningen skulle ha samma verkan som fastställt laga skifte. Härav följde bland annat att frågan angående eventuellt omskifte skulle bedömas enligt 1 kap. 11 § jorddelningslagen samt att, därest omskifte komme till stånd, enligt 9 kap. 2 § samma lag innehavet skulle utgöra delningsgrund.

I promemorian har vidare framhållits, att de genom sämjedelningen bildade fastigheterna uppenbarligen borde redovisas i jordregistret. Härjämte vore emellertid även nödvändigt, att sämjedelningen säkerställdes genom karta och beskrivning. Vad lantmäteristyrelsen härutinnan föreslagit borde i huvudsak lända till efterrättelse. I förevarande lag syntes emellertid endast behöva intagas stadgande, att i fall som nu sagts förrättningsmannen skulle utmärka sämjedelningen å karta samt med iakttagande i tillämpliga delar av vad om hävdeförteckning vid laga skifte vore stadgat upprätta beskrivning över hela den sämjedelade fastigheten. Närmare föreskrifter angående kartans upprättande syntes böra utfärdas av lantmäteristyrelsen.

Kostnaden för kartan och beskrivningen, vilken med hänsyn till vad lantmäteristyrelsen föreslagit icke behövde uppgå till något mera betydande belopp, syntes, enligt vad i promemorian slutligen anfördes, vara att hänföra till kostnad för delningsförrättningens genomförande. Sådan kostnad finge jämlikt 23 § i 1930 års lag icke åläggas fastighetens ägare eller innehavare och skulle följaktligen gäldas av det allmänna.

I förenämnda *utkast till lag om ändrad lydelse av 1 och 7 §§ i 1930 års lag* hade upptagits de bestämmelser, som föranleddes av vad sålunda anförts i promemorian.

Vad härefter angår lantmäteristyrelsens förslag beträffande upphävande av 1924 års kungörelse angående mantalssättning och därmed sammanhängande frågor anfördes i promemorian, att det icke kunde bestridas, att mantalssättning i anledning av ändrad administrativ indelning numera vore onödig. Av lantmäteristyrelsens skrivelse framginge även, att redan verkställda mantalssättningar i vissa fall vållat betydande olägenheter ur registrerings synpunkt. På grund av vad nu sagts syntes, såsom styrelsen föreslagit, 1924 års kungörelse böra upphävas, varom bestämmelse kunde meddelas i administrativ ordning. Vid utfärdande av sådan bestämmelse borde dock medgivas möjlighet för lantmäteristyrelsen att, när så funnes lämpligt, i fråga om pågående mantalssättningsförrättning-

ar förordna, att de skulle avslutas enligt hittills gällande bestämmelser. Tillika syntes böra erinras att fråga om fastställelse å avslutad förrättning skulle prövas enligt äldre bestämmelser.

I samband härmed borde, enligt uttalande i promemorian, av Kungl. Maj:t med stöd av andra stycket i övergångsbestämmelserna till 1930 års lag meddelas ett generellt stadgande att, såframt ej mantalssättning tidigare ägt rum eller komme att ske genom pågående förrättning, 1930 års lag skulle tillämpas jämväl, när före lagens ikraftträdande den 1 juli 1930 meddelats beslut om indelningsändring eller om sträckningen av gräns för förvaltningsområde eller utfärdats föreskrift, att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skulle föras för samhälle på landet.

I fråga om lantmäteristyrelsens förslag, att tidigare mantalssättningar skulle kunna undanröjas, anfördes i promemorian att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut därom för varje särskilt fall. En erinran om möjligheten att erhålla sådant beslut borde lämpligen intagas i den administrativa författning som på grund av vad förut anförts borde utfärdas. I anslutning härtill borde stadgas att, därest dylikt beslut meddelades, delning i stället skulle verkställas enligt 1930 års lag.

I överensstämmelse med vad nu anförts hade upprättats *utkast till kungörelse angående upphävande av gällande bestämmelser om mantalssättning i anledning av ändring i administrativ indelning m. m.*

Yttranden.

Över promemorian jämte därvid fogade författningsutkast ha avgivits yttranden av kammarkollegiet, lantmäteristyrelsen samt länsstyrelserna i Östergötlands, Malmöhus, Örebro och Gävleborgs län. Av länsstyrelserna i Östergötlands, Malmöhus och Gävleborgs län har bifogats yttrande av överlantmätaren i länet.

De i promemorian föreslagna författningsändringarna ha i princip tillstyrkts i samtliga yttranden. *Lantmäteristyrelsen* har härvid uttalat att de önskemål, som framställts i styrelsens förutnämnda skrivelser, syntes bliva på lämpligt sätt tillgodosedda genom de föreslagna åtgärderna. I några yttranden ha dock framställts vissa anmärkningar beträffande den närmare utformningen av förslagen.

I fråga om den i promemorian föreslagna ändringen av 1 § i 1930 års lag har *överlantmätaren i Gävleborgs län*, med vilken *länsstyrelsen i samma län* instämt, uttalat att man borde återgå till det år 1929 till lagrådet remitterade lagförslaget, enligt vilket delning alltid skulle verkställas så, att icke någon fastighet erhöles ägor mer än på ena sidan om den administrativa gränsen. Till närmare utveckling härav har *överlantmätaren* anfört:

Fördelen av att den administrativa gränsen helt delade fastigheterna vore så påtaglig att varje åtgärd, som ledde i den riktningen, vore att förordna. Olägenheterna med fastigheter, som bestode av endast andelar i samfällig-

heter, s. k. luftfastigheter, vore enligt överlantmätarens erfarenhet ej så stora som under förarbetena till gällande lag förmenats. En fullständig delning efter den administrativa gränsen fölle sig mest naturlig för såväl fastighetsägare och taxeringsmyndigheter som ur inskrivnings- och registreringssynpunkt. Om den fullständiga delningen icke genomfördes, kunde det ju t. ex. inträffa — och hade inträffat — att en fastighet beträffande sin utbrutna mark vore skattskyldig i en kommun och beträffande sin andel i samfälligheter, vilka kunde vara av stort omfång, i en annan. Och om avstyckning verkställdes från en sådan samfällighet, erfordrades vid lagfart å avstyckningen bevis om säljarnas åtkomst, vilket, därest det vore olika inskrivningsdomstolar för de båda kommunerna, komme att bestå av bevis från en annan inskrivningsdomare än den, som skulle lagfara med fånet. De inskrivningsdomare och fastighetsägare, som haft att göra med sådana fastigheter som de i ovanstående exempel omnämnda, kunde också intyga, att det nuvarande systemet i denna del vållade oreda och olägenhet. För ett fullständigt avskiljande på en gång talade även den omständigheten, att eljest förrättning enligt 1930 års lag skulle äga rum efter varje delning av sådan samfällighet, som omförmäldes i nu ifrågavarande lagrum.

Även *överlantmätaren i Malmöhus län* har ifrågasatt att lagändringen skulle göras mera omfattande än i promemorian angivits. Enligt överlantmätarens mening borde vid förrättning enligt 1930 års lag alla ifrågavarande samfälligheter upplösas, antingen genom skifte eller genom sammanföring med angränsande fastigheter på samma sida om gränsen, anordnad på sätt som föreslagits i ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lagstiftning om sammanföring med fastighet av väg m. m. Härigenom skulle efter förrättningen fastigheter inom samhället äga andel endast i samfälligheter, belägna inom samhället, och fastigheter inom socknen andel endast i samfälligheter, belägna inom socknen, och detta skulle ske utan att några 'luftfastigheter' bildades.

Vad angår den i promemorian föreslagna ändringen av 7 § i 1930 års lag ha *länsstyrelsen i Gävleborgs län* och *överlantmätaren i länet* ifrågasatt, huruvida det icke, med hänsyn till att sämjedelningar ofta vore mindre lämpligt utförda, vore lämpligare att frågan angående omskifte av den sämjedelade marken komme att prövas enligt de grunder som angäves i 1 kap. 10 § jorddelningslagen i stället för, såsom i promemorian föreslagits, enligt 1 kap. 11 § samma lag.

Beträffande slutligen de i promemorian framställda förslag som innefattades i det vid promemorian fogade utkastet till kungörelse angående upphävande av gällande bestämmelser om mantalssättning i anledning av ändring i administrativ indelning m. m. har *kammarkollegiet* uttalat att kollegiet förutsatte, att Kungl. Maj:t icke utövade sin befogenhet enligt utkastet att upphäva skedd mantalssättning i andra fall än där sämjedelning, som fortfarande bestode eller eljest utgjorde grundval för gällande jorddelning, icke beaktats vid mantalssättningen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att de förslag, som innefattas i förutnämnda promemoria, i allmänhet tillstyrkts i de avgivna yttrandena.

Vad först angår frågan om ändring av 1 § i 1930 års lag är den jämkning av de nuvarande bestämmelserna som i denna del föreslagits uppenbarligen av jämförelsevis begränsad räckvidd. Enligt gällande lag må, därest av viss fastighet på ena sidan om fastställd gräns faller allenast dess andel med andra fastigheter i samfällad mark, delning av fastigheten enligt ifrågavarande lag ej äga rum, såvida icke dess andel i fastigheten blir i laga ordning utbruten. Från denna regel skulle enligt vad i promemorian föreslagits göras det undantaget, att avstyckning av den samfällda marken må äga rum, där ej 'annan mark tillhörig någon av fastigheterna' faller på samma sida om gränsen.

Såsom förut nämnts har i två yttranden hemställts, att den föreslagna lagändringen måtte utvidgas på det sätt, att delning enligt 1930 års lag städse skulle verkställas så, att icke någon fastighet erhöles ägor eller andel i samfällad mark mer än på ena sidan om den administrativa gränsen. Härjämte har i ett yttrande ifrågasatts, att alla samfälligheter, i vilka andel tillkomme ägare av fastighet på motsatta sidan om gränsen, skulle upplösas genom skifte eller genom sammanföring med angränsande fastigheter.

Med anledning av vad sålunda anförts må framhållas, att den utvidgning av förslaget, som förordats i förstnämnda yttranden, skulle komma att medföra tillskapandet av fastigheter, som icke utgjordes av annat än andelar i samfällad mark. Såsom lagrådet framhållit vid granskningen av det förslag som låg till grund för 1930 års lag måste emellertid en sådan fastighetsbildning anses olämplig. Vad åter beträffar yrkandet, att ifrågavarande samfälligheter måtte upplösas, torde det vara uppenbart, att denna utväg bland annat är förenad med alltför stora kostnader. Den ståndpunkt, som intagits i promemorian, synes sålunda vara välbetänkt. I fråga om utformningen av det vid promemorian fogade lagutkastet torde emellertid i förevarande del böra vidtagas vissa redaktionella jämkningar.

I promemorian ha såsom förut nämnts även föreslagits vissa ändringar av 7 § i 1930 års lag. Dessa ändringar avse i huvudsak, att sådan sämjedelning som i andra stycket av nämnda paragraf sägs skall, om laga skifte ej kommer till stånd, ha samma verkan som fastställt skifte, ävensom att sämjedelningen skall säkerställas genom karta och beskrivning. Beträffande förevarande paragraf har i två yttranden hemställts om en mindre jämkning i förslaget av innebörd, att fråga om omskifte av den sämjedelade fastigheten borde prövas enligt de bestämmelser, vilka jämlikt 1 kap. 10 § jorddelningslagen gälla för skifteslag som undergått teg- eller storskifte, i stället för, såsom i promemorian föreslagits, enligt de stadganden, vilka jämlikt 1 kap. 11 § samma lag gälla för skifteslag som delats genom enskifte eller laga skifte. En sådan ändring av förslaget skulle emellertid ha till följd, att sämjedelningen, även om samtliga delägare uttryckligen godkänt den samma eller i allt fall underlåt tit att begagna sig av möjligheten att erhålla laga skifte, sedermera skulle kunna upprivas på yrkande av en enda delägare. Detta lär icke vara lämpligt.

Vad slutligen angår de stadganden, som upptagits i det vid promemorian fogade utkastet till kungörelse angående upphävande av gällande bestämmelser om mantalssättning i anledning av ändring i administrativ indelning m. m., lärer icke någon erinran vara att framställa mot desamma. Såsom i promemorian uttalats torde stadgandena i fråga böra utfärdas i administrativ ordning. Härvid må framhållas, att sådant beslut av Kungl. Maj:t om upphävande av redan verkställd mantalssättning, som i utkastet förmäles, icke är av beskaffenhet att inverka på bestående äganderättsförhållanden eller eljest å enskild rätt. Att övriga i utkastet upptagna bestämmelser ej heller kunna medföra sådan verkan torde vara tydligt.

De ändringar i 1930 års lag, som enligt vad förut sagts torde böra vidtagas, synas böra träda i kraft den 1 juli 1939.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera.*»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Tage Evers.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 99)
om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera.

Härigenom förordnas, att 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Har Konungen — — — överensstämmelse därmed.

Har Konungen — — — nämnda gräns.

Faller på ena sidan om fastställd gräns för flera fastigheter samfällad mark och ligger ej mark tillhörig någon av fastigheterna enskilt på samma sida om gränsen, skall den samfällda marken avskiljas från fastigheterna genom delning enligt denna lag. Ej må eljest genom delning enligt denna lag från fastighet avskiljas allenast dess andel med andra fastigheter i samfällad mark, såvida icke andelen blir i laga ordning utbruten.

Med fastighet — — — i fastighetsregister.

7 §.

Förrättningsmannen äger — — — minsta kostnaden.

Har fastighet delats genom sämjedelning, som kommit till stånd före den 1 januari 1928, skall, därest icke samtliga delägare förklara sig nöjda med sämjedelningen och därom upprätta förening, föreläggande meddelas delägare, som önskar jämlikt 1 kap. 8 § lagen om delning av jord å landet erhålla skifte å fastigheten, att senast inom sex månader söka dylikt skifte; och vile emellertid frågan om delning av fastigheten. Sökes ej skifte inom sålunda utsatt tid eller meddelas icke tillstånd därtill eller fullföljes icke sökt skifte, skall frågan om skifte anses vara förfallen. Kommer efter ty nu sagts laga skifte ej till stånd, skall varje vid sämjedelningen utlagd ägott vid förrättningen behandlas såsom en fastighet; och skall, sedan förrättningen fastställts, sämjedelningen hava samma verkan som fastställt laga skifte. Förrättningsmannen skall i enlighet med föreskrifter, som lantmäteristyrelsen utfärdar, utmärka sämjedelningen å karta samt med iakttagande i tillämpliga delar av vad om hävdeförteckning vid laga skifte är stadgat upprätta beskrivning över den sämjedelade fastighetens samtliga ägor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 2 februari 1939.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet EKLUND,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden LAWSKI,
VON STEYERN.

Enligt lagrådet den 27 januari 1939 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 januari 1939, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlå-tande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av extra hovrättsfiskalen Allan Nordenstam.

Lagrådet fann förslaget icke föranleda annan erinran än att innebörden av 1 § tredje stycket skulle framstå klarare om där stadgades *dels* att, därest mark, som utgör samfällighet för flera fastigheter, faller på ena sidan om fastställd gräns, må andel i samfälligheten ej för sig avskiljas genom delning enligt denna lag, såvida icke andelen blir i laga ordning utbruten, *dels ock* att samfälligheten i dess helhet må såsom en fastighet avskiljas endast såframt all den mark, som av fastigheterna faller på nämnda sida om gränsen, är samfälld.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 februari 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler, efter gemensam beredning med cheferna för social- och jordbruksdepartementen, lagrådets den 2 februari 1939 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 20 januari 1939 remitterade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera.

Under förmälan att lagrådet framställt en erinran i fråga om avfattningen av tredje stycket i 1 § av lagförslaget och att denna erinran föranlett en jämkning av nämnda stycke i redaktionellt avseende hemställer föredraganden, att det sålunda jämkade förslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.